

יְתִיב רַב יוֹסֵף וְקָא מַעֲיִין בַּהּ – was sitting and contemplating it רַב יוֹסֵף

OVERVIEW

The גמרא relates that איפרא הורמיז (the mother of מלכא) sent a purse of דינרים to רַב יוֹסֵף and instructed him to use it for a מצוה רבה (a great מצוה). רַב יוֹסֵף was thinking what is a מצוה רבה and אבִי told him that מצוה שבויים is a מצוה רבה. Our תוספות discusses the willingness of רַב יוֹסֵף to do charity on behalf of a gentile, which seemingly is something that is frowned upon.

תוספות asks:

וּאִם תֹּאמַר וְכִי לִית לִיה בִּיבֶשׁ קִצְרָה תִּשְׁבְּרָנָה וְגוֹמַר (ישעיה כז¹) כְּדָא מְרִינֵן בִּפְרִיקִין (דף י,ב) –
And if you will say; and does not רַב יוֹסֵף agree to the interpretation of the פסוק
ביבש קצירה, etc. as the גמרא states later² in this פרק. How did רַב יוֹסֵף consider using this money from a gentile for צדקה? –

תוספות answers:

וְיֵשׁ לֹאמַר דְּקַבְּלָהּ מִשּׁוּם שְׁלוֹם מַלְכוּת³ כְּדַעְבַּד רַבָּא לְקַמֵּן (שם) –
And one can say; that he accepted the money in order to keep the peace with the government, as רַבָּא did (which is mentioned) later⁴ in the גמרא -
וְכִי הֵיכִי דְּפִלְגִינָהּ רַבָּא לְעַנְיֵי עוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים הֵכָא נָמִי פָּדָה בָּהּ רַב יוֹסֵף שְׁבוּיֵי עוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים –
And just as רַבָּא distributed the money received from איפרא הורמיז to the gentile poor,⁵ here too רַב יוֹסֵף redeemed gentile captives with this money.

תוספות offers an alternate approach:

וּמִיָּהּ לֹא צְרִיכִי לְהַכִּי אֲלָא כְּדִפְרִישׁ הַקּוֹנְטְרָס⁶ דְּרַבָּא דְּקַבְּלָהּ מִשּׁוּם שְׁלוֹם מַלְכוּת –
However it is not necessary to come on to this explanation that רַב יוֹסֵף used the

¹ פסוק יא.

² The גמרא there relates that (the same) איפרא הורמיז sent to רַב אַמִּי four hundred זוזים, but he did not accept them. She then sent it to רַבָּא who did accept it. רַב אַמִּי took umbrage and said to רַבָּא do you not follow the פסוק of ביבש קצירה meaning (see ד"ה ביבש רש"י) that when the זכות of צדקה will wither away from the gentiles, then the gentiles will break. By accepting from them money for צדקה we are giving them additional power. [The simple translation of the פסוק is; when its branch will wither, it will break.]

³ איפרא הורמיז was the king's mother; had she been slighted it would cause negative repercussions for the Jews.

⁴ See previous footnote # 2. רַבָּא accepted the money from איפרא הורמיז because of שְׁלוֹם מַלְכוּת.

⁵ Giving the money to עַנְיֵי עֹבְדֵי כּוֹכְבִּים is not considered a זכות for the giver (see גרשום ר' on ר' גרשום). See however רַבָּא who maintains that if giving עַנְיֵי עֹבְדֵי כּוֹכְבִּים is not considered a צדקה at all then why is it necessary to state that רַבָּא (רַב יוֹסֵף) accepted the money משום שְׁלוֹם מַלְכוּת. This would seemingly prove the צדקה לעניים is a מצוה however it is less of a מצוה than giving it to עַנְיֵי יִשְׂרָאֵל therefore [combined with שְׁלוֹם מַלְכוּת] they were permitted to distribute it.

⁶ רש"י יא, ד"ה דלא סיימוה; see הקונטרס דְּרַב יוֹסֵף קַבְּלָהּ הֵכָא מִשּׁוּם (and others) who amend the text to read הגהות הב"ח.

money for שבויי עכו"ם, but rather as רש"י explained that (רבא) [רב יוסף] accepted the money from איפרא הורמיז because of מלכות –

וכיון שאמר⁷ לו ליתן למצוה רבה לא היה אפשר לחלקם לעניי עובדי כוכבים –

But since [s]he told רב יוסף to distribute it for a מצוה רבה it was not possible for him to divide it among עניי עכו"ם –

דאסור לגנוב דעת הבריות ואפילו דעתו של עובד כוכבים⁸ (חולין צד,א) –

For it is forbidden to fool people and even to mislead an עכו"ם. Therefore רב יוסף had no choice but to be פודה שבויי ישראל⁹.

אבל מעות המתחלקים לעניים אין כאן גניבת דעת –

However monies which are given to be distributed to the poor (as in the case of later) there is no גניבת דעת if it is distributed to עניי עכו"ם (solely) –

דאינהו נמי ידע שישראל רגילין לפרנסם –

For the gentiles also know that the ישראל are accustomed to sustain the עניי עכו"ם –

כדאמר בהנזקין (גיטין דף סא,א) מפרנסים עניי עכו"ם עם עניי ישראל מפני דרכי שלום –

As the גמרא states in פרק הניזקין, we provide for the עניי עכו"ם together with עניי ישראל because of insuring the peace (between the עכו"ם and ישראל).

anticipates a difficulty:

והא דקבל מההוא טייעא דנדב שרגא לבי כנישתא בפרק קמא דערכין (דף ו,ב ושם דיבור המתחיל עד) –

And that which we find in the first פרק of מסכת ערכין that they accepted from an Arab who donated candles for the synagogue –

אף על גב דהתם לא היה שלום מלכות¹⁰ –

Even though in that case there was no concern of שלום מלכות, so why did they accept it (there is the issue of תשברנה) –

replies:

התם טעמא משום דהוּו כמו קרבן –

The reason they accepted it there because that donation was like a קרבן –

ואמרינן (נזיר סב,א) איש איש¹¹ לרבות נכרים שנודרים נדרים ונדבות כישראל¹²:

⁷ This should (seemingly) be amended to read שאמר.

⁸ The גמרא there explains the ruling of the משנה why one may not send to an עכו"ם a חתוכה ירך with the הנשה גיד remaining inside, because the עכו"ם will presume that the ישראל took the trouble to remove the גיד (making it fit [even] for the ישראל) and then because of his friendship with the עכו"ם he gifts it to him, when in fact he did not remove the גיד. This is גניבת דעת of a נכרי which is also אסור. See 'Thinking it over' # 3.

⁹ See (however) (מפרנס עניי עכו"ם). See (as opposed to being עכו"ם) פודה שבויי עכו"ם (that it is not usual for ישראל to be עכו"ם). See (however) 'Thinking it over' # 2.

¹⁰ The טייעא (presumably) had no connection to the government.

¹¹ The עכו"ם includes איש איש וגו' אשר יקריב קרבנו וגו' states ויקרא (אמור) כב, יח in פסוק.

¹² See (however) זכותם, however (they are voluntarily) לכפר (they are not נדרים ונדבות) that הגהות אשר"י אות לו.

And the גמרא states that the פסוק of **איש איש** includes gentiles, that they too may offer pledges and gifts for קרבנות just like ישראל.

SUMMARY

One may accept money from an עכו"ם to distribute for צדקה (to עכו"ם) if it is for גניבת דעת. One may even distribute it for ישראל if otherwise it would be גניבת דעת (as in the case of מצוה רבה). Donations to a ביכנ"ס may be accepted from עכו"ם because it is like bringing a קרבן, which עכו"ם may do.

THINKING IT OVER

1. According to the מסקנא of תוספות did רב יוסף redeem ישראל שבויי or עכו"ם שבויי?¹³

2. Why did not רב יוסף redeem עכו"ם שבויי (if we assume he was פודה שבויי)?¹⁴

3. רש"י stated that רב יוסף could not have redeemed עכו"ם שבויי because it would be גניבת דעת.¹⁵ Seemingly, since אפרה הורמיז told רב יוסף to use the money for a מצוה רבה, if רב יוסף would have used it to be פודה שבויי עכו"ם (which is definitely not a גניבת דעת) it would be ממש גניבה, not merely גניבת דעת!¹⁶

צדקה is מכפר (see later י,ב where ר' יוחנן בן זכאי states על אומות העולם), therefore one should refrain from having the עכו"ם give צדקה. Donating to a shul is like a קרבן but not like צדקה.

¹³ See נח"מ.

¹⁴ See נח"מ.

¹⁵ See footnote # 8

¹⁶ See בל"י אות קעט.